

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES
JULIANAS KOKOTES [JULIANE KOKOTT] SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 7. jūnijā¹

Lieta C-571/16

Nikolay Kantarev

(*Administrativen sad Varna* (Varnas Administratīvā tiesa, Bulgārija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Direktīva 94/19/EK par noguldījumu garantiju sistēmām – Noguldījuma nepieejamības konstatēšana – Dalībvalsts atbildība par zaudējumiem, kas radušies Savienības tiesību pārkāpuma dēļ – Vēršanās tiesā

I. Ievads

1. Tikai saistībā ar banku un finanšu krīzi, kura no 2007. gada attīstījās visā pasaulē, daudzi noguldītāji uzzināja, ka viņu noguldījumi ES dalībvalstīs licencētās kredītiestādēs ir garantēti līdz 100 000 EUR apmēram. Tomēr Savienības līmenī šī noguldījumu garantiju sistēma tika ieviesta² jau 1994. gadā ar Direktīvu 94/19/EK par noguldījumu garantiju sistēmām³: ņemot vērā iekšējā tirgus izveidi banku pakalpojumu jomā 1993. gada 1. janvārī, Savienības likumdevējs ir saskaņojis konkurences noteikumus un tostarp parūpējies par to, ka “*obligāti ir [nodrošināts] saskaņots minimālais noguldījumu aizsardzības līmenis visā Kopienā*”⁴.

2. Jau 1994. gadā šai direktīvai bija divi mērķi, proti, gan noguldītāju aizsardzība, gan banku sistēmas stabilitāte, turklāt tie abi ir cieši saistīti. Augstu risku banku sistēmai faktiski rada tas, ka noguldītāji – vai nu pamatojoties uz baumām, vai pamatotu informāciju – visi vienlaikus izņem savus noguldījumus. Tas tādēļ, ka “*nevienai bankai [..] nav pietiekami daudz likvidu naudas līdzekļu, lai uzreiz izmaksātu visus noguldījumus vai to ievērojamu daļu*”⁵. Tātad runa ir par to, ka ir jānovērš tā dēvētā “banku panika”, nodrošinot noguldītāju pārliecību, ka, pateicoties garantijai, viņu noguldījumi ir drošībā.

3. Šajā lietā kādas Bulgārijas bankas likviditātes problēmu rezultātā ar Direktīvu 94/19 garantēto summu noguldījumu garantiju sistēma pilnībā izmaksāja prasītājam pamatlietā. Tomēr viņš uzskata, ka maksājums ir veikts novēloti. Proti, viņa noguldījumi viņam nebija pieejami aptuveni sešus mēnešus. Tādēļ viņš cēla prasību iesniedzējtiesā, apgalvojot, ka ir noticis Savienības tiesību pārkāpums.

1 Orģinālvaloda – vācu.

2 Tomēr garantētā summa sākotnēji bija zemāka. Sākot no 2009. gada, no 20 000 ECU tā pakāpeniski tika palielināta līdz 100 000 EUR (Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/14/EK (2009. gada 11. marts), ar ko Direktīvu 94/19/EK par noguldījumu garantiju sistēmām groza attiecībā uz seguma līmeni un izmaksas aizkavējumu, OV 2009, L 68, 3. lpp.).

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (1994. gada 30. maijs) par noguldījumu garantiju sistēmām (OV 1994, L 135, 5. lpp.).

4 Skat. Direktīvas 94/19 preambulas 2. apsvērumu.

5 Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par noguldījumu garantiju sistēmām (2010. gada 12. jūlijs) [pārstrādāta versija] COM(2010) 368, galīgā redakcija.

4. Prasītājs apgalvo, ka Bulgārijā ir nepareizi transponēta un piemērota Direktīva par noguldījumu garantiju sistēmām: noguldījuma nepieejamības konstatēšana, kas ir noguldījumu garantiju sistēmas iesaistīšanas nosacījums, esot atkarīga no bankas licences atsaukšanas, lai gan direktīvā šai konstatēšanai esot paredzēts neatkarīgi no šā notikuma noteikts termiņš.

5. Kaut arī gan attiecīgie valsts tiesību akti – saskaņā ar kuriem noguldījumu nepieejamības konstatēšana vairs nav atkarīga no bankas licences atsaukšanas –, gan Savienības tiesību akti – kuros vairs nav paredzēts noteikts termiņš noguldījumu nepieejamības konstatēšanai – pašlaik ir grozīti, prejudiciālie jautājumi joprojām ir aktuāli, jo Savienības tiesībās joprojām tiek prasīta efektīva kompensācija noguldītājiem saprātīgā termiņā, un tā nav zaudējusi savu nozīmi.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

6. Lietā atbilstošās tiesību normas ir lojālas sadarbības princips saskaņā ar LES 4. panta 3. punktu un Direktīva 94/19⁶.

7. Vispirms ir jānorāda uz Direktīvas 94/19 preambulas 1., 4., 8., 9. un 24. apsvērumu⁷:

“[(1)] tā kā saskaņā ar Līguma mērķiem būtu jāveicina saskaņota kredītiestāžu darbības attīstība visā Kopienā, likvidējot visus ierobežojumus tiesībām veikt uzņēmējdarbību un brīvībai sniegt pakalpojumus, vienlaikus paaugstinot banku sistēmas stabilitāti un noguldītāju aizsardzību;

[..]

[(4)] tā kā kredītiestāžu izmaksas, kas saistītas ar dalību garantiju sistēmās, nav salīdzināmas ar izmaksām, ko izraisītu liela banku noguldījumu izņemšana ne tikai no kredītiestādēm, kas atrodas grūtībās, bet arī no stabilām iestādēm pēc tam, kad noguldītāji ir zaudējuši uzticību banku sistēmas stabilitātei;

[..]

[(8)] tā kā saskaņošana ir jāattiecinā uz galvenajiem noguldījumu garantiju sistēmas elementiem, un šai sistēmai atbilstoši garantijām ļoti īsā laikā ir jānodrošina maksājumi, ko aprēķina, pamatojoties uz saskaņotu minimālo līmeni;

[(9)] tā kā noguldījumu garantiju sistēmai ir jāiesaistās, līdzko noguldījumi nav pieejami;

[..]

[(24)] tā kā šī direktīva nedrīkst radīt situāciju, kad dalībvalstis vai to kompetentās iestādes ir atbildīgas attiecībā pret noguldītājiem, ja tās ir nodrošinājušas to, ka ir ieviesta un oficiāli atzīta viena vai vairākas sistēmas, kas garantē noguldījumus vai pašas kredītiestādes, kā arī atbilstīgi šajā direktīvā paredzētajiem nosacījumiem nodrošina kompensāciju un aizsardzību noguldītājiem.”

6 Redakcijā, ar grozījumiem, kas veikti ar Direktīvu 2009/14. Pašlaik Direktīva 94/19 ir atcelta un aizstāta ar pārstrādātu versiju, taču tā stāties spēkā tikai no 2019. gada 4. jūlija (skat. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/49/ES (2014. gada 16. aprīlis) par noguldījumu garantiju sistēmām, OV 2014, L 173, 149. lpp., 21. pantu), turklāt daži pārstrādātās versijas noteikumi bija jātransponē jau līdz 2015. gada 3. jūlijam (skat. Direktīvas 2014/49 20. pantu). Pamatlietas faktu rašanās laikā šajā lietā bija piemērojama vienīgi Direktīva 94/19 (kas grozīta ar Direktīvu 2009/14).

7 Autores numerācija.

8. Direktīvas 2009/14, ar ko groza Direktīvu 94/19, preambulā it īpaši ir iekļauti šādi apsvērumi:

“(1) Padome 2008. gada 7. oktobrī vienojās, ka prioritārs uzdevums ir atjaunot uzticību finanšu sektoram un tā pienācīgu funkcionēšanu. Tā apņēmas veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai aizsargātu privātpersonu noguldījumus, [..]

[..]

(3) [..] Lai saglabātu noguldītāju uzticību un iegūtu lielāku finanšu tirgu stabilitāti, minimālais seguma līmenis būtu jāpaaugstina līdz EUR 50 000. Līdz 2010. gada 31. decembrim katra noguldītāja noguldījumu kopapjoma seguma apjoms būtu jānosaka EUR 100 000 [..]

[..]

(12) Noguldījumus var uzskatīt par nepieejamiem, ja savlaicīgas iejaukšanās vai reorganizācijas pasākumi ir bijuši neveiksmīgi. Tas nedrīkst traucēt kompetentajām iestādēm veikt turpmākus restrukturizācijas pasākumus izmaksas periodā.”

9. Direktīvas 94/19 1. panta 1. punktā ir definēts noguldījuma jēdziens:

“*“noguldījums”* ir jebkāds kredīta atlikums, ko veido kontā atlikušie līdzekļi vai īslaicīgas situācijas, kuras rada parasti banku darījumi, un ko kredītiestādei ir jāatmaksā saskaņā ar normatīvajos aktos un līgumos paredzētajiem nosacījumiem, kā arī jebkādi parādi, ko apliecina kredītiestādes izdots sertifikāts. [..]”

10. Direktīvas 94/19 1. panta 3. punktā ir definēts, ko šajā direktīvā nozīmē jēdziens “nepieejams noguldījums”:

“*“nepieejams noguldījums”* ir noguldījums, kas ir izmaksājams, bet ko kredītiestāde nav izmaksājusi atbilstīgi normatīvajos aktos un līgumos paredzētajiem nosacījumiem, kas attiecas uz šo noguldījumu, jo:

i) vai nu atbilstīgās kompetentās iestādes ir konstatējušas, ka – pēc to ieskatiem – attiecīgā kredītiestāde ar tās finansiāliem apstākļiem tieši saistītu iemeslu dēļ pagaidām nespēj atmaksāt noguldījumu un ka pašlaik tai nav izredžu to izdarīt.

Kompetentās iestādes to konstatē pēc iespējas ātrāk un noteikti ne vēlāk kā piecas darbdienu pēc tam, kad pirmo reizi pārliecinājušās par to, ka kredītiestāde nav izmaksājusi noguldījumus, kas ir izmaksājami; vai

ii) kāda tiesu iestāde ar kredītiestādes finansiāliem apstākļiem tieši saistītu iemeslu dēļ ir pieņēmusi lēmumu, kas liedz noguldītājiem iespēju izvirzīt prasījumus pret attiecīgo kredītiestādi, ja tas notiek pirms iepriekšminētās konstatācijas.”

11. Direktīvas 94/19 7. panta 1. punktā un 1.a punkta pirmajā daļā ir reglamentēta seguma līmeņa garantēšana noguldītājiem:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka katra noguldītāja noguldījumu kopapjoma segums ir vismaz EUR 50 000, ja noguldījumi nav pieejami.

1.a Līdz 2010. gada 31. decembrim dalībvalstis nodrošina, ka katra noguldītāja noguldījumu kopapjoma segums ir EUR 100 000, ja noguldījumi nav pieejami.

[..]”

12. Direktīvas 94/19 10. pantā ir reglamentēta kārtība, kādā no noguldījumu garantiju sistēmas tiek izmaksāta kompensācija:

“1. Pienācīgi pamatotus noguldītāju prasījumus saistībā ar nepieejamiem noguldījumiem noguldījumu garantiju sistēmas spēj izmaksāt divdesmit darbdienu laikā pēc dienas, kad kompetentās iestādes veic 1. panta 3. punkta i) apakšpunktā minēto konstatāciju vai tiesu iestāde pieņem 1. panta 3. punkta ii) apakšpunktā minēto lēmumu.

Tāpat šajā termiņā apkopo un pārsūta precīzu informāciju par noguldītājiem un noguldījumiem, kas vajadzīga, lai pārbaudītu prasījumus. Galēja izņēmuma apstākļos noguldījumu garantiju sistēma var vērsties kompetentās iestādēs, lai pagarinātu termiņu. Šāds pagarinājums nepārsniedz desmit darbdienu.

[..]

3. Garantiju sistēma nevar atsaukties uz 1. un 2. punktā noteikto termiņu, lai kādam noguldītājam, kas nav spējis savlaicīgi izvirzīt savu prasījumu par izmaksu atbilstīgi garantijai, liegtu garantijas nodrošināto kompensāciju.

[..]”

B. Valsts tiesības

13. Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, pirmkārt, nozīme ir Bulgārijas tiesību normām, kuras ir jāņem vērā kā pamats prasībai par zaudējumu atlīdzību. Otrkārt, ir jāņem vērā tiesību normas, kas ir pieņemtas, lai transponētu Direktīvu 94/19, kā arī citas tiesību normas par *Balgarska Narodna Banka* (Bulgārijas Centrālā banka, turpmāk tekstā – “BNB”).

1. Noteikumi par atbildību

14. *Zakon za zadalzheniata i dogovorite* (Likums par saistībām un līgumiem, turpmāk tekstā arī – “ZZD”) 45. pantā ir paredzētas vispārējas tiesības uz zaudējumu atlīdzību. Saskaņā ar to personai, kura savas vainas dēļ ir nodarījusi zaudējumus citai personai, ir jāatlīdzina šie zaudējumi. ZZD 49. pantā ir paredzēta pasūtītāja atbildība par zaudējumiem, ko nodarījis darbuņēmējs, pildot pasūtījumu. Ceļot prasības par zaudējumu atlīdzību saskaņā ar ZZD, ir piemērojams *Grazhdanski protsesualen kodeks* (Civilprocesa kodekss). Tajā tostarp ir paredzēta tādas nodevas samaksa, kas atbilstoši valsts nodokļu skalai ir noteikta 4 procentu apmērā no strīda priekšmeta, bet tiek noteikta ne mazāk kā 50 levas (BGN), un ir noteikta jurisdikcija pēc atbildētāja domicila vai neatļautās darbības vietas.

15. *Zakon za otgovornostta na darzhavata i obshtinite za vredi* (Likums par valsts un pašvaldību atbildību par zaudējumiem, turpmāk tekstā arī – “ZODOV”) 1. panta 1. punktā ir reglamentēti nosacījumi, lai varētu celt prasību par valsts atbildību. Saskaņā ar minēto tiesību normu valsts un pašvaldības ir atbildīgas par zaudējumiem, ko fiziskām un juridiskām personām nodarījuši to struktūru vai darbinieku prettiesiski tiesību akti un prettiesiska darbība vai bezdarbība to administratīvās darbības ietvaros. Lai varētu celt šo prasību, saskaņā ar ZODOV 1. panta 2. punktu un 8. pantu alternatīvi vispārējai Civilprocesa kodeksā paredzētajai procedūrai var piemērot *Administrativnoprotsesualen kodeks* (Administratīvā procesa kodekss).

16. Attiecībā uz administratīviem lēmumiem Administratīvā procesa kodeksa 204. panta 1. punktā iespēja celt prasību par zaudējumu atlīdzību ir atkarīga no iepriekšējas tiesību akta atcelšanas atbilstīgā procedūrā. Tomēr tiesa, kurā ir celta prasība par zaudējumu atlīdzību, pati lemj par prettiesiskumu, ja administratīvais lēmums nebija spēkā vai tika atsaukts (3. punkts), kā arī principā tad, ja prasība par zaudējumu atlīdzību pamatojas (vienkārši) uz administratīvo iestāžu darbību vai bezdarbību (4. punkts).

17. Turklāt Administratīvā procesa kodeksā ir paredzēta tādas nodevas samaksa, kas atbilstoši valsts nodokļu skalai ir noteikta 10 vai attiecīgi 25 BGN apmērā, un Likums par valsts un pašvaldību atbildību par zaudējumiem ir paredzēta iespēja noteikt jurisdikciju pēc cietušās personas domicila.

2. Noguldījumu garantija

18. *Zakon za Balgarskata Narodna Banka* (Likums par Bulgārijas Centrālo banku) 16. pantā it īpaši ir noteiktas centrālās bankas pilnvaras attiecībā uz banku licenci, šīs licences atsaukšanu un īpašas uzraudzības pasākumiem. Saskaņā ar minētā likuma 2. panta 6. punktu centrālā banka īsteno savas pilnvaras, lai saglabātu banku sistēmas stabilitāti un aizsargātu noguldītāju intereses.

19. Ar *Zakon za garantirane na vlogovete v bankite* (Likums par banku noguldījumu garantijām)⁸ Bulgārijas tiesību sistēmā ir transponēta Direktīva 94/19. Minētā likuma 23. panta 1. punktā ir paredzēts, ka *Fond za garantirane na vlogovete v bankite* (Banku noguldījumu garantiju fonds, turpmāk tekstā – “noguldījumu garantiju fonds” vai “FGVB”) izpilda attiecīgās bankas saistības līdz garantētajai summai, ja *BNB* ir atsaukusi bankas licenci. Minētā panta 5. punktā ir noteikts, ka fonds sāk izmaksu ne vēlāk kā 20. darba dienā pēc licences atsaukšanas dienas.

20. *Zakon za kreditnite institutsii* (Likums par kredītiestādēm, turpmāk tekstā arī – “ZKI”)⁹ 36. panta 2. punkta 1) apakšpunktā ir noteikts, ka *BNB* obligāti atsauc licenci, pamatojoties uz maksātnespējas apsvērumiem, ja banka vairāk nekā septiņas darba dienas vairs nepilda savas saistības, kuru izpildei ir pienācis termiņš, tas ir cieši saistīts ar šīs bankas finansiālo stāvokli un *BNB* nešķiet ticami, ka šie maksājāmie parādi tiks samaksāti saprātīgā termiņā. Saskaņā ar minētā punkta 2) apakšpunktu licenci obligāti atsauc arī tad, ja bankas pašu kapitāla vērtība ir negatīva. *ZKI* 36. panta 3. punktā ir noteikts, ka bankas licenci atsauc 5 darba dienu laikā no dienas, kad ir konstatēts maksātnespējas stāvoklis. Saskaņā ar minētā panta 7. punktu pēc licences atsaukšanas notiek piespiedu likvidācija. *ZKI* 79. panta 8. punktā ir paredzēta *BNB* ierobežota atbildība par rīcību ar nodomu. *ZKI* 115. pantā ir ietverti nosacījumi, ka *BNB* var noteikt kādas bankas īpašu uzraudzību. Saskaņā ar 115. panta 3. punktu īpašās uzraudzības laikposms nedrīkst būt ilgāks par sešiem mēnešiem. *ZKI* 116. panta 2. punktā *BNB* tiek piešķirtas pilnvaras šādā gadījumā samazināt procentu likmes par noguldījumiem attiecīgajā bankā līdz vidējam tirgus līmenim un pilnībā vai daļēji pārtraukt bankas saistību izpildi.

III. Pamatlieta un tiesvedība Tiesā

21. 2014. gada 4. martā *Nikolay Kantarev* atvēra bankas kontu *Korporativna Targovska Banka* (turpmāk tekstā – “*KTB*”). Bija paredzēts, ka par iemaksātajiem noguldījumiem saskaņā ar noteiktu procentu likmi procenti tiks aprēķināti reizi gadā vai noguldījuma slēgšanas brīdī un ka noguldījumu summas garantē *FGVB*.

⁸ Tā pamatlietā piemērojamā redakcija.

⁹ Tā pamatlietā piemērojamā redakcija.

22. 2014. gada 20. jūnijā *KTB* pārstāvji lūdza *BNB* noteikt *KTB* īpašu uzraudzību. Ar tās pašas dienas vēstuli *KTB* informēja *BNB*, ka tā ir apturējusi visus bankas darījumus. Ar tās pašas dienas *BNB* lēmumu *KTB* sākotnēji uz trim mēnešiem maksātnespējas riska dēļ saskaņā ar *ZKI* 115. un 116. pantu tika noteikta īpaša uzraudzība un tika apturēta visu *KTB* saistību izpilde. Ar 2014. gada 30. jūnija lēmumu *BNB* samazināja procentu likmes noguldījumiem *KTB* līdz vidējam tirgus līmenim banku sistēmā. 2014. gada 16. septembrī šo pasākumu darbība tika pagarināta līdz 2014. gada 20. novembrim.

23. 2014. gada 4. novembrī, pamatojoties uz ārēju auditu, gada pārskatiem un uzraudzības ziņojumiem par *KTB*, *BNB* secināja, ka *KTB* pašu kapitāla vērtība ir negatīva – minus 3 745 313 BGN.

24. Ar 2014. gada 6. novembra lēmumu *BNB* atsauca *KTB* licenci un noteica, ka šai bankai ir jāiesniedz pieteikums par maksātnespējas procesa uzsākšanu un ir jāinformē noguldījumu garantiju fonds. Tajā pašā dienā *ex officio* tika slēgts *N. Kantarev* noguldījumu konts.

25. 2014. gada 4. decembrī viena no noguldījumu garantiju fonda sistēmā iesaistītajām bankām izmaksāja *N. Kantarev* 86 973,81 BGN, no kuriem 84 300 BGN tika izmaksāti par galveno prasījumu un 2673,81 BGN – par procentiem. Par laikposmu no 2014. gada 5. marta līdz 1. jūlijam tika piemērota līguma noteikumos paredzētā procentu likme un par laikposmu no 2014. gada 1. jūlija līdz 6. novembrim – *BNB* 2014. gada 30. jūnija lēmumā noteiktā procentu likme.

26. Ar *Sofijski gradski sad* (Sofijas pilsētas tiesa, Bulgārija) 2015. gada 22. aprīļa spriedumu Nr. 664 *KTB* tika atzīta par maksātnespējīgu no 2014. gada 6. novembra. 2015. gada 3. jūlijā *Sofijski apelativen sad* (Sofijas apelācijas tiesa, Bulgārija) atcēla šo atzinumu un noteica, ka maksātnespēja sākās 2014. gada 20. jūnijā, jo jau tobrīd pašu kapitāls bija kļuvis nepietiekams.

27. Pamatlietā *N. Kantarev* prasa, lai *BGB* samaksātu kompensāciju 3710,91 BGN (aptuveni 2000 EUR) apmērā par viņa noguldījumu novēloto izmaksu par laikposmu no 2014. gada 30. jūnija līdz 4. decembrim. *BNB* esot pārkāpusi Savienības tiesību prasības, jo tā esot nepareizi piemērojusi Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunktu, kurš šajā ziņā esot nepareizi transponēts valsts tiesību sistēmā, taču kuram esot tieša iedarbība.

28. Ņemot to vērā, *Administrativen sad Varna* (Varnas Administratīvā tiesa, Bulgārija) saskaņā ar LESD 267. pantu uzdeva Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai LES 4. panta 3. punkts, kā arī līdzvērtības un efektivitātes principi ir jāinterpretē tādējādi, ka atbilstoši tiem, ja nav pieņemts attiecīgs valsts tiesiskais regulējums, ir pieļaujama situācija, ka kompetentā jurisdikcija un process saistībā ar prasībām par zaudējumu atlīdzību Savienības tiesību pārkāpuma dēļ tiek noteikts pēc iestādes, kas ir izdarījusi pārkāpumu, un pēc tādās darbības/bezdarbības veida, ar kuru tika izdarīts pārkāpums, ja, piemērojot šos kritērijus, rodas situācija, ka prasības tiek izskatītas atšķirīgās jurisdikcijās – vispārējā un administratīvajā tiesā – un tiek iztiesātas saskaņā ar atšķirīgiem procesuālajiem noteikumiem – Civilprocesa kodeksu un Administratīvā procesa kodeksu –, atbilstoši kuriem ir jāmaksā atšķirīgas nodevas, proti, proporcionāla un vienkārša, un ir jāpierāda atšķirīgu priekšnoteikumu pastāvēšana, ieskaitot vainu?
- 2) Vai LES 4. panta 3. punkts un Tiesas spriedumā *Francovich* izvirzītās prasības ir jāinterpretē tādējādi, ka minētajam pretrunā ir situācija, ka prasības par zaudējumu atlīdzību saistībā ar Savienības tiesību pārkāpumu var tikt iztiesātas procesā, kāds ir paredzēts atbilstoši Likuma par saistībām un līgumiem 45. un 49. pantam un atbilstoši kuram ir jāmaksā proporcionāla nodeva un ir jāpierāda vaina, un arī procesā, kāds ir paredzēts atbilstoši Likuma par valsts un pašvaldību atbildību par zaudējumiem 1. pantam un atbilstoši kuram gan ir paredzēta objektīva atbildība un īpašas tiesību normas, kurām ir jāatvieglo piekļuve tiesai, taču kuru var attiecināt tikai uz

zaudējumiem, kurus ir radījuši atcelti prettiesiski tiesību akti un administrācijas prettiesiska darbība/bezdarbība, un kurš neattiecas uz Savienības tiesību pārkāpumiem, kurus ir izdarījušas citas valsts iestādes ar darbību/bezdarbību, kas nav atcelta attiecīgajā procesā?

- 3) Vai Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkts un 10. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka atbilstoši tiem ir pieļaujama tāda likumdevēja pieeja, kura ir izvēlēta Likuma par kredītiestādēm 36. panta 3. punktā un Likuma par banku noguldījumu aizsardzību 23. panta 5. punktā, atbilstoši kuriem “nosacījums, ka kredītiestāde ar tās finansiāliem apstākļiem tieši saistītu iemeslu dēļ pagaidām nespēj atmaksāt noguldījumu un ka pašlaik tai nav izredžu to izdarīt [vēlāk]”, tiek pielīdzināts iestādes maksātspējas konstatēšanai un tās licences atsaukšanai un noguldījumu garantiju sistēma sāk darboties no bankas licences atsaukšanas brīža?
- 4) Vai Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai noguldījumu atzītu par “nepieejamu”, tā nepieejamība ir tieši jākonstatē “atbilstīgajām kompetentajām iestādēm” pēc attiecīga vērtējuma atbilstoši šīs tiesību normas i) apakšpunktam, vai arī ir pieļaujama situācija, ka nepilnīga valsts tiesiskā regulējuma gadījumā “atbilstīgās kompetentās iestādes” vērtējums un griba tiek secināta, interpretējot citus šīs iestādes tiesību aktus – šajā lietā, piemēram, *BNB* administratīvās padomes (*upravitelen savet*) 2014. gada 20. jūnija Lēmumu Nr. 73, ar kuru *KTB* tika noteikta īpaša uzraudzība –, vai tiek pieņemta, pamatojoties uz apstākļiem, kādi tie ir pamatlietā?
- 5) Vai situācijā, kāda tā ir pamatlietā, ja ar *BNB* administratīvās padomes 2014. gada 20. jūnija Lēmumu Nr. 73 tika apturēti visi maksājumi un darījumi un noguldītāji laikposmā no 2014. gada 20. jūnija līdz 6. novembrim nedz varēja iesniegt pieteikumus par izmaksu, nedz varēja piekļūt saviem noguldījumiem, ir jāpieņem, ka visi garantētie beztermiņa noguldījumi (kuriem var piekļūt bez iepriekšēja brīdinājuma un kurus pēc pieprasījuma ir nekavējoties jāizmaksā) ir kļuvuši par nepieejamiem Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkta izpratnē, vai arī, lai izpildītu nosacījumu, ka noguldījums “ir izmaksājams, bet ko kredītiestāde nav izmaksājusi”, noguldītājiem no kredītiestādes bija jāpieprasa (pieteikuma vai pieprasījuma veidā) izmaksa un šis pieprasījums netika apmierināts?
- 6) Vai Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkts, 10. panta 1. punkts un Direktīvas 2009/14 preambulas 8. apsvēruma ir jāinterpretē tādējādi, ka “atbilstīgo kompetento iestāžu” rīcības brīvību, veicot vērtējumu saskaņā ar 1. panta 3. punkta i) apakšpunktu, katrā ziņā ierobežo termiņš saskaņā ar i) apakšpunkta otro daļu, vai arī atbilstoši minētajām tiesību normām tādas īpašas uzraudzības interesēs, kāda ir noteikta *ZKI* 115. pantā, ir pieļaujams, ka noguldījumi nav pieejami ilgāku laiku, nekā tas ir paredzēts direktīvā?
- 7) Vai Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunktam un 10. panta 1. punktam ir tieša iedarbība un vai tie piešķir noguldījumu īpašniekiem bankā, kura ir pievienojusies noguldījumu garantiju sistēmai, papildus viņu tiesībām uz kompensāciju šīs sistēmas ietvaros līdz summai saskaņā ar Direktīvas 94/19 7. panta 1. punktu arī tiesības saukt pie atbildības valsti Savienības tiesību pārkāpuma dēļ, ceļot prasību pret iestādi, kurai ir pienākums konstatēt noguldījumu nepieejamību, par zaudējumiem, ko ir radījusi novēlota garantētās noguldījuma summas izmaksa, atlīdzību, ja lēmums saskaņā ar 1. panta 3. punkta i) apakšpunktu ir pieņemts pēc direktīvā noteiktā piecu dienu termiņa un šis nokavējums ir radies tāda reorganizācijas pasākuma iedarbības dēļ, kuram bija jāaizsargā banka no maksātspējas un kuru ir noteikusi šī iestāde, vai arī atbilstoši tiem apstākļos, kādi ir pamatlietā, ir pieļaujams tāds valsts tiesiskais regulējums kā *ZKI* 79. panta 8. punkts, atbilstoši kuram *BNB*, tās struktūras un to pilnvarotās personas ir atbildīgas par zaudējumiem, kuri ir radušies to uzraudzības rezultātā, tikai tad, ja tie ir nodarīti ar nodomu?
- 8) Vai Savienības tiesību pārkāpums, kas izpaužas tādējādi, ka “atbilstīgā kompetentā iestāde” nav pieņēmusi lēmumu saskaņā ar Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunktu, ir uzskatāms par “pietiekami būtisku pārkāpumu”, kas var radīt dalībvalsts atbildību par zaudējumiem, ceļot prasību

pret uzraugošo iestādi, un ar kādiem nosacījumiem tas tā ir, un vai šajā saistībā ir nozīme turpmāk minētajiem apstākļiem: a) *FGVB* rīcībā nebija pietiekamu līdzekļu, lai nosegtu visus garantētos noguldījumus; b) laikposmā, kad tika apturēti maksājumi, kredītiestādei, lai to aizsargātu pret maksātnespēju, tika noteikta īpaša uzraudzība; c) prasītāja noguldījums tika izmaksāts pēc tam, kad *BNB* bija konstatējusi, ka reorganizācijas pasākumi ir neveiksmīgi; d) prasītāja noguldījums tika izmaksāts, pieskaitot peļņu no procentiem, ieskaitot procentus par laikposmu no 2014. gada 20. jūnija līdz 6. novembrim?”

29. Tiesvedībā Tiesā rakstveida apsvērumus ir iesnieguši *N. Kantarev*, *BNB* un Eiropas Komisija.

IV. Vērtējums

30. Izskatāmais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt nepieejamu noguldījumu jēdzienu Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunktā sniegtās definīcijas izpratnē, kā arī par iespēju indivīdiem prasīt zaudējumu atlīdzību šīs tiesību normas neievērošanas dēļ.

31. Uzdotot abus pirmos prejudiciālos jautājumus, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Savienības tiesības nepieļauj to, ka Bulgārijā ir piemērojamas divas dažādas procedūras ar atšķirīgiem materiālajiem nosacījumiem, nodevām un jurisdikcijām, lai pret valsti varētu celt prasības par zaudējumu atlīdzību Savienības tiesību pārkāpuma dēļ.

32. Trešais līdz sestais jautājums attiecas uz nosacījumiem, ar kādiem noguldījums ir uzskatāms par nepieejamu. Ir jānoskaidro, vai noguldījumi kļūst nepieejami tikai maksātnespējas konstatēšanas un kredītiestādes licences atsaukšanas brīdī, vai ir nepārprotami jākonstatē noguldījumu nepieejamība, vai noguldītājam ir jāpieprasa bankai veikt izmaksu un, galu galā, vai kompetentajām iestādēm ir rīcības brīvība attiecībā uz termiņu, līdz kuram ir jākonstatē nepieejamība.

33. Visbeidzot septītajā un astotajā prejudiciālajā jautājumā runa ir par to, vai atbilstošajām Direktīvas 94/19 tiesību normām ir tieša iedarbība un kādā mērā nepieņemts vai laikus nepieņemts lēmums par noguldījumu nepieejamību ir pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums, kas var izraisīt valsts atbildību.

A. Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamība

34. Pirms pievēršanās prejudiciālo jautājumu vērtējumam pēc būtības daži vārdi ir jāsaka par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību, jo *BNB* apšaubu uzdoto jautājumu nozīmīgumu pamatlietas izpriešanā.

35. Vispirms *BNB* apgalvo, ka spriedumā *Paul*¹⁰ Tiesa jau ir nospriedusi, ka indivīdam nav tiesību prasīt zaudējumu atlīdzību nepietiekamas banku uzraudzības dēļ, ja ir garantēta kompensācija, kas noguldītājiem ir paredzēta Direktīvā 94/19. Tā kā šā strīda priekšmets ir tiesības uz zaudējumu atlīdzību *BNB* neveiktas banku uzraudzības dēļ un *N. Kantarev* ir izmaksāta garantētā noguldījumu summa, tad, ņemot vērā spriedumu *Paul*, (vairs) neesot vajadzīgas atbildes uz prejudiciālajiem jautājumiem.

¹⁰ Spriedums, 2004. gada 12. oktobris, *Paul* u.c. (C-222/02, EU:C:2004:606).

36. Tomēr tas, ka Tiesa jau ir atbildējusi uz vienu prejudiciālo jautājumu, neļauj secināt, ka šim jautājumam nav nozīmes un tādēļ tas ir kļuvis nepieņemams. LESD 267. pantā valsts tiesām, ja tās uzskata par vajadzīgu, ir atļauts atkārtoti uzdot Tiesai jautājumus par interpretāciju¹¹. Šajā ziņā sprieduma *Paul* nozīme ir jāizvērtē pēc būtības, un tā nevar ietekmēt lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību.

37. *BNB* skatījumā, lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir nepieņemams arī tāpēc, ka pamatlietā ir jāpieņem lēmums par to, vai *N. Kantarev* faktiski ir cietis zaudējumus. Tas esot jākonstatē valsts tiesai, nevis Tiesai, un šim nolūkam neesot nozīmes prejudiciālajiem jautājumiem.

38. Arī šis iebildums nepārlicina. Pirmkārt, tas ir tāpēc, ka lūgtā Savienības tiesību interpretācija neskar konkrēto zaudējumu novērtējumu, kas ir jāveic valsts tiesai kā tiesai, kas izskata lietu pēc būtības. Otrkārt, uz prejudiciālajiem jautājumiem, kuri ir saistīti ar Savienības tiesībām, attiecas atbilstības pieņēmums¹². Turklāt šajā ziņā iesniedzējtiesa ir sīki izklāstījusi iemeslus, kāpēc tai šķiet nepieciešamas atbildes uz uzdotajiem jautājumiem, lai varētu izspriest *N. Kantarev* prasību par zaudējumu atlīdzību.

39. Visbeidzot *BNB* iebilst, ka prejudiciālie jautājumi neesot nozīmīgi pamatlietas izspriešanā arī tāpēc, ka par direktīvas transponēšanu Bulgārijas tiesību sistēmā esot atbildīgs Bulgārijas likumdevējs, nevis *BNB*.

40. Tomēr arī šis arguments ir jānoraida. Tas tādēļ, ka iesniedzējtiesas izskatītā prasība par zaudējumu atlīdzību ir vērsta pret *BNB*, kura kā valsts iestāde, prasītāja skatījumā, neesot pareizi piemērojuši direktīvu.

41. Šajos apstākļos nav acīmredzami, ka iesniedzējtiesas lūgtā Savienības tiesību interpretācija nav saistīta ar pamatlietas priekšmetu. Tādējādi lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

B. Prejudiciālo jautājumu vērtējums pēc būtības

42. Domāju, ka ir lietderīgi vispirms atbildēt uz jautājumiem, kuri attiecas uz Direktīvā 94/19 noteiktā pienākuma konstatēt noguldījumu nepieejamību saturu, un pēc tam es pievērsīšos iespējamām šā pienākuma neizpildes sekām.

1. Trešais līdz sestais prejudiciālais jautājums

43. Jēdzienam “*nepieejami noguldījumi*”, kuram ir pievērsta uzmanība trešajā līdz sestajā prejudiciālajā jautājumā, Direktīvā 94/19 ir liela nozīme. Tas tādēļ, ka tad, ja noguldījumi nav pieejami, dalībvalstis saskaņā ar šīs direktīvas 10. panta 1. punktu garantē, ka saistības nepilnā kredītiestāžu vietā noguldītāju prasījumus noguldījumu garantiju sistēmas izmaksā 20 darba dienu laikā¹³. Saskaņā ar šīs pašas direktīvas 7. panta 1.a punktu katra noguldītāja noguldījumu kopapjoma segums ir 100 000 EUR.

11 Spriedums, 2010. gada 12. oktobris, *Rosenblatt* (C-45/09, EU:C:2010:601, 31. punkts un tajā minētā judikatūra).

12 Spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Vervloet* u.c. (C-76/15, EU:C:2016:975, 57. punkts un tajā minētā judikatūra).

13 Direktīvā 2014/49 ir paredzēts, ka šo termiņu – pēc dalībvalstu izvēles pakāpeniski līdz 2023. gada 31. decembrim – samazina līdz septiņām darba dienām (8. panta 1. un 2. punkts).

a) Par atbildēm uz trešo un sesto prejudiciālo jautājumu

44. Uzdotot trešo prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kāds pastāvēja Bulgārijā lietā aplūkoto notikumu laikā un saskaņā ar kuru “*nepieejams noguldījums*” rodas tikai tad, kad ir konstatēta kredītiestādes maksātnespēja un ir atsaukta tās licence.

45. Trešais prejudiciālais jautājums ir cieši saistīts ar sesto prejudiciālo jautājumu, kas attiecas uz kompetentās iestādes rīcības brīvību attiecībā uz noguldījumu nepieejamības konstatēšanas termiņu. Iesniedzējtiesa it īpaši vēlas zināt, vai iestāde var atkāpties no Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkta otrajā daļā paredzētā konstatēšanas termiņa, lai attiecīgajai finanšu iestādei noteiktu īpašu uzraudzību. Uz šiem abiem jautājumiem ir jāsniedz kopīga atbilde.

46. Saskaņā ar minētā 1. panta 3. punkta i) apakšpunkta pirmās daļas formulējumu izmaksājams, bet vēl neizmaksāts noguldījums nav pieejams Direktīvas 94/19 izpratnē, ja kompetentā iestāde ir konstatējusi ka “pēc [tās] ieskatiem” kredītiestāde “pagaidām nespēj atmaksāt noguldījumu un ka pašlaik tai nav izredžu to izdarīt [vēlāk]”. Jēdzienu “ieskati”, “pagaidām” un “pašlaik” lietošana liecina par to, ka, pirmkārt, kompetentajai iestādei ir zināma rīcības brīvība attiecībā uz situācijas novērtējumu un ka, otrkārt, noguldījuma atmaksai vēl nav jābūt galīgi neiespējamai, lai tā liktu konstatēt nepieejamību. Kompetentajai iestādei drīzāk ir jāpieņem prognozējošs lēmums par to, vai, pamatojoties uz pašreizējiem apstākļiem, pastāv izredzes atmaksāt noguldījumus nākotnē¹⁴. Šis prognozējošais lēmums vienlaikus ir gan priekšnoteikums, gan pietiekams nosacījums tam, ka Direktīvas 94/19 izpratnē noguldījumi nav pieejami.

47. Turpretim kredītiestādes maksātnespējas konstatēšana vai bankas licences atsaukšana nav apstākļi, kuri tiek ņemti vērā Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkta pirmās daļas formulējumā. Abi šie jēdzieni arī nozīmē situācijas, kuras ne vienmēr sakrīt ar šīs tiesību normas nosacījumiem. Piemēram, konkrētajā lietā bankas licences atsaukšana tieši pamatojās nevis uz vērtējumu, vai *KTB* “pašlaik [...] nav izredžu [atmaksāt noguldījumu vēlāk]”, bet gan uz negatīvu bilanci.

48. Katrā ziņā Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkta otrajā daļā kompetentajai iestādei ir noteikts skaidrs termiņš tās prognozējošam lēmumam. Proti, šajā tiesību normā attiecīgajai valsts iestādei tiek noteikts pienākums konstatēt nepieejamību pēc iespējas ātrāk, bet ne vēlāk kā piecu darba dienu laikā pēc tam, kad tā pirmo reizi ir pārliecinājusies, ka kredītiestāde nav izmaksājusi noguldījumus, kas ir izmaksājami.

49. No šā formulējuma kļūst skaidrs, ka dalībvalsts nevar mazināt kompetentās iestādes pienākumu iespējami ātri konstatēt nepieejamību vai pagarināt šim nolūkam paredzēto termiņu, nosakot, ka šis konstatējums ir atkarīgs no nosacījuma, ka ir konstatēta kredītiestādes maksātnespēja un ir atsaukta bankas licence. Ja tas aizņemtu vairāk laika¹⁵, nekā iestādei ir paredzēts Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkta otrajā daļā, tas būtu pretrunā šīs tiesību normas nepārprotamajam formulējumam.

50. Šādu interpretāciju apstiprina Direktīvā 94/19 izvirzītie mērķi.

¹⁴ Dažu valodu versijās šajā tiesību normā precīzāk runa ir par *tuvāko* nākotni (franču: “pas de perspective *rapprochée*”; itāļu: “non ha, a *breve*, la *prospettiva*”; nīderlandiešu: “op *afzienbare* termijn”).

¹⁵ Pilnvaras atsaukt kredītiestāžu licenci no 2014. gada 4. novembra ir uzticētas Eiropas Centrālajai bankai (Padomes Regula (ES) Nr. 1024/2013 (2013. gada 15. oktobris), ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņēm, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību, OV 2013, L 287, 63. lpp.). Šīs regulas 14. panta 5. un 6. punktā paredzētie pasākumi liecina, ka līdz bankas licences atsaukšanai var paiet ilgāks laiks.

51. Proti, Direktīvas 94/19 mērķis ir gan banku sistēmas stabilitāte, gan noguldītāju aizsardzība¹⁶. Šie abi mērķi ir cieši savstarpēji saistīti: noguldītāju aizsardzības mērķis ir uzticība banku sistēmai, savukārt banku sistēmas stabilitāte ir atkarīga no noguldītāju uzticības. Ar noguldījumu garantiju sistēmu garantētajai noguldītāju aizsardzībai ir jārada pietiekama uzticība, lai nepieļautu noguldījumu masveida izņemšanu. Tas tādēļ, ka pēkšņs un masveida likviditātes zudums var radīt nopietnas sekas ne tikai grūtībās nonākušai kredītiestādei, bet arī būtībā stabilai kredītiestādei¹⁷.

52. Lai izvairītos no šīs ietekmes, noguldītājiem ir jābūt pārliecinātiem, ka tad, ja viņu kredītiestādēm ir paredzamas ilgstošas grūtības, viņi saņems atpakaļ savus noguldījumus garantētajā apmērā visīsākajā un paredzamā laikā neatkarīgi no kredītiestādes maksātnespējas konstatēšanas un tās licences atsaukšanas. Noguldītāju uzticību šai ātrajai atmaksāšanai nedrīkst apdraudēt arī iespējamie kavējumi uzraudzības pasākumu dēļ. Tādēļ it īpaši pasākumi, saskaņā ar kuriem finanšu iestāde noguldījumus atmaksā ilgākā laikposmā, nedrīkst izraisīt to, ka tiek atlikta noguldījumu atmaksāšana no noguldījumu garantiju fonda. Tas tādēļ, ka šādā gadījumā tieši ir izpildīti nosacījumi noguldījumu nepieejamības konstatēšanai.

53. Turklāt Komisijas priekšlikuma direktīvai paskaidrojuma raksts liecina, ka nepieejama noguldījuma definīcija apzināti nav saistīta ar kredītiestāžu reorganizācijas un likvidācijas procesa riskiem¹⁸. Arī Direktīvas 2009/14 preambulas 12. apsvērumā ir minēta iespēja, ka atmaksāšana, ko veic noguldījumu garantiju sistēma, var notikt paralēli pārstrukturēšanas pasākumiem.

54. Tas, ka Savienības likumdevējam bija svarīga īpaši ātra izmaksa, izriet arī no tā, ka nepieejamības konstatēšanas termiņi (Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkts) un attiecīgi garantētās summas izmaksas termiņi (Direktīvas 94/19 10. panta 1. punkts) pēc Direktīvas 94/19 grozījumiem ar Direktīvu 2009/14 ir saīsināti no 21 dienas līdz 5 dienām un attiecīgi no trim mēnešiem līdz 20 dienām. Arī Direktīvas 94/19 preambulas astotajā un devītajā apsvērumā ir uzsvērts, ka noguldījumu garantiju sistēmai ir jāiesaistās, līdzko noguldījumi nav pieejami, un ka garantijas nodrošinātā kompensācija ir jāpiešķir ļoti īsā laikā.

55. No tā izriet, ka Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka noguldījumu nepieejamība ir jākonstatē piecu darba dienu laikā pēc tam, kad kompetentā iestāde pirmo reizi ir pārliecinājusies par to, ka kredītiestāde nav izmaksājusi noguldījumus, kas ir izmaksājami, neatkarīgi no lēmuma par kredītiestādes maksātnespēju un tās licences atsaukšanas. Arī īpaši uzraudzības pasākumi nedrīkst izraisīt noguldījumu nepieejamības konstatēšanas atlikšanu.

b) Par atbildi uz ceturto prejudiciālo jautājumu

56. Uzdotot ceturto prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kompetentajai iestādei *nepārprotami* ir jākonstatē noguldījumu nepieejamība vai arī šī nepieejamība var izrietēt no citiem apstākļiem, piemēram, kā šajā lietā, no *BNB* lēmuma noteikt *KTB* īpašu uzraudzību.

57. Direktīvā 94/19 nav paredzēts, kādā formā kompetentajai iestādei ir jākonstatē noguldījumu nepieejamība. Tomēr šim konstatējumam ir liela nozīme attiecībā uz noguldījumu garantiju sistēmām, kas ir ieviestas ar šo direktīvu. Tas tādēļ, ka nepieejamības konstatēšana ir ne tikai noguldījumu garantiju sistēmas iesaistīšanas nosacījums¹⁹, bet arī noguldītāju kompensācijas izmaksas termiņa sākums.

16 Skat. Direktīvas 94/19 preambulas pirmo apsvērumu, kā arī Direktīvas 2009/14 preambulas 1. un 3. apsvērumu.

17 Skat. Direktīvas 94/19 preambulas ceturto apsvērumu.

18 Priekšlikums Padomes Direktīvai par noguldījumu garantiju sistēmām, COM(92) 188, galīgā redakcija, 11. lpp.

19 Skat. iepriekš šo secinājumu 46. punktu.

58. Faktiski saskaņā ar Direktīvas 94/19 10. panta 1. punktu noguldījumu garantiju sistēmām attiecīgie noguldītāju prasījumi ir jāizmaksā 20 darba dienu laikā no dienas, kad ir konstatēta viņu noguldījumu nepieejamība. Šo termiņu var pagarināt tikai “galēja izņēmuma apstākļos” pēc noguldījumu garantiju sistēmas pieprasījuma, turklāt šāds pagarinājums nedrīkst pārsniegt desmit darba dienas.

59. Ņemot vērā obligāto termiņu, kas noguldījumu garantiju sistēmai ir jāievēro, izmaksājot kompensāciju noguldītājiem, tai ir jāspēj nepārprotami un ātri noteikt, kad sākas šis termiņš. Tas nozīmē, ka konstatējumā saskaņā ar Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunktu ir skaidri jāatsaucas uz šo noteikumu un par to nekavējoties ir jāpaziņo noguldījumu garantiju sistēmai. Konstatējums, kas noguldījumu garantiju sistēmai būtu netieši jāsecina no citiem apstākļiem, neatbilst šiem nosacījumiem.

60. No tā izriet, ka Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka noguldījumu nepieejamība ir jākonstatē tādā veidā, kas noguldījumu garantiju sistēmai neapšaubāmi ļauj noteikt, ka ir sācies Direktīvas 94/19 10. panta 1. punktā minētais termiņš.

c) Par atbildi uz piekto prejudiciālo jautājumu

61. Uzdotot piekto prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai pamatlietas apstākļos noguldījuma nepieejamību saskaņā ar Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunktu var konstatēt tikai tad, ja noguldītājs kredītiestādei²⁰ ir pieprasījis izmaksu, bet šis pieprasījums netika apmierināts.

62. Šajā lietā šo viedokli pārstāv *BNB*, kura apgalvo, ka atbilde uz jautājumu, kad noguldījums ir izmaksājams, atbilstoši direktīvas formulējumam ir atkarīga no attiecīgi piemērojamiem normatīvajos aktos un līgumos paredzētajiem nosacījumiem un tādējādi no valsts tiesībām. Konkrētajā lietā gan valsts tiesībās, gan *N. Kantarev* un *KTB* noslēgtajā līgumā esot paredzēts, ka pirms noguldījumu izmaksas ir jāiesniedz attiecīgs pieprasījums. Turklāt, tā kā noguldījuma izmaksa ir atkarīga no valsts tiesībām, atbilde uz piekto prejudiciālo jautājumu neesot Tiesas kompetencē.

63. Vispirms ir jānoraida šis iebildums. Tas tādēļ, ka neatkarīgi no norādes uz “normatīvajos aktos un līgumos paredzētajiem nosacījumiem”, kas attiecas uz noguldījumu, Direktīvas 94/19 1. panta 3. punktā ietvertā “nepieejama noguldījuma” definīcija ir autonoma, un tādējādi tas ir Savienības tiesību jēdziens. Par to liecina arī tas, ka minētais 1. pants sākas ar vārdiem “šajā direktīvā”. Interpretējot šo Savienības tiesību definīciju, Tiesas uzdevums ir noskaidrot atsauces uz “normatīvajos aktos un līgumos paredzētajiem nosacījumiem” piemērojamību attiecībā uz noguldījuma izmaksājamību.

64. Šajā saistībā *BNB* viedoklis nevar būt pamatots arī pēc būtības, jo tā neņem vērā, ka nepieejama noguldījuma definīcijai Direktīvas 94/19 1. panta 3. punktā ir divi uzdevumi: pirmkārt, tā ir paredzēta, lai kompetentā iestāde vai tiesa varētu konstatēt, ka ir iestājies atbildības gadījums, kas aktivizē noguldījumu garantiju sistēmu; otrkārt, tajā ir noteikti noguldījumi, kuri noguldījumu garantiju sistēmai ir jāizmaksā noguldītājiem, pamatojoties uz šo atbildības gadījumu.

65. Šie divi noguldījumu nepieejamības definīcijas uzdevumi izriet no Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta, 7. panta 1. un 1.a punkta un 10. panta 1. punkta mijiedarbības: vispirms saskaņā ar direktīvas 7. panta 1. un 1.a punktu nepieejamības gadījumā dalībvalstis garantē katra noguldītāja noguldījumus direktīvā noteiktajā apmērā (pirmais uzdevums). Pēc tam saskaņā ar direktīvas 10. panta 1. punktu noguldījumu garantiju sistēmas veic pasākumus, lai nepieejamības gadījumā direktīvā noteiktajā termiņā varētu izmaksāt noguldītāju prasījumus par nepieejamiem noguldījumiem (otrais uzdevums).

²⁰ No iesniedzējtiesas jautājuma izriet, ka pieprasījums, par kura nepieciešamību jautā tiesa, ir pieprasījums attiecīgajai kredītiestādei, nevis pieprasījums kompetentajai noguldījumu garantiju sistēmai. Par to skat. tālāk 73. punktā.

66. To, ka nepieejama noguldījuma definīcija atbilstoši tās pirmajam uzdevumam vispirms ir paredzēta, lai kompetentā iestāde vai tiesa varētu konstatēt atbildības gadījuma iestāšanos, apstiprina gan Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) un ii) apakšpunkta formulējums, gan šīs normas jēga un mērķis: proti, no tiem izriet, ka nepieejamība rodas, ja noguldījumi, *kas ir izmaksājami*, netiek atmaksāti *ar kredītiestādes finansiāliem apstākļiem tieši saistītu iemeslu dēļ*. Šajā brīdī faktiski rodas maksātspējas gadījums, kura risināšanai ir radītas noguldījumu garantiju sistēmas un noguldījumi ir garantēti noteiktās summas apmērā.

67. Tādējādi normatīvajos aktos un līgumos paredzētie nosacījumi, kas attiecas uz noguldījumu, konstatējot nepieejamību, ir būtiski tikai, ciktāl ir jānosaka, vai kredītiestāde ir maksātspējīga. Realitātē tikai fakts, ka kredītiestāde neatmaksā noguldījumus, kuri būtu izmaksājami saskaņā ar attiecīgajiem līguma noteikumiem, var liecināt par to, ka tā vairs nav maksātspējīga. Tas, ka netiek atmaksāti noguldījumi, kas nav izmaksājami saskaņā ar piemērojamiem noteikumiem, vispirms ir tikpat normāli kā otrādi apstākļi, ka bankas normālas darbības laikā neizmaksājami noguldījumi netiek izmaksāti bez pieprasījuma.

68. Tomēr, ja reiz nepieejamība ir konstatēta, visi noguldītāja noguldījumi, kuri vēl paliek viņa kontos un uz kuriem attiecas Direktīvā 94/19 minētā definīcija²¹, līdz šajā direktīvā garantētajai summai ir uzskatāmi par izmaksājamiem, atmaksājamiem, vēl nesamaksātiem un tādējādi nepieejamiem, tādēļ saskaņā ar direktīvas 1. panta 3. punktu, lasot to kopsakarā ar 10. panta 1. punktu, tie ir jāatmaksā no noguldījumu garantiju sistēmas.

69. Līdz ar to, ja noguldījumu garantiju sistēmas izmaksājamās noguldījumus vienkārši veido summa, kas nepieejamības konstatēšanas brīdī ir palikusi noguldītāja kontā, šajā posmā vairs nav nozīmes jautājumam, vai attiecīgais noguldījums ir “izmaksājams, bet ko kredītiestāde nav izmaksājusi” atbilstīgi normatīvajos aktos un līgumos paredzētajiem nosacījumiem, kas attiecas uz šo noguldījumu. Tādējādi ir iespējams, ka nepieejamības brīdī ir “izmaksājami”²² Direktīvas 94/19 izpratnē ne tikai pieprasījuma noguldījumi, kā šajā lietā, bet arī termiņnoguldījumi, kuri izveidoti uz konkrētu laikposmu un ir pieejami tikai ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu. Tomēr tas nav šā jautājuma priekšmets un tādēļ šeit nav galīgi jāizlemj.

70. Katrā ziņā no iepriekš minētā izriet, ka noguldījumu nepieejamības brīdī no noguldītāja nevar prasīt vēl tādu pieprasīšanas pienākumu, kāds parasti ir paredzēts viņa noguldījumu atmaksai. Maksātspējas situācijā direktīvā drīzāk tiek uzskatīts, ka noguldītāji vēlas atgūt savus noguldījumus un tādējādi bankā vēl atlikušie noguldījumi ir uzskatāmi par “vēl neizmaksātiem” direktīvas izpratnē.

71. Turklāt – kā pamatlietas apstākļos, kur attiecīgā banka faktiski tika slēgta un tika pārtrauktas tās darījumu attiecības, – nebūtu praktiski prasīt noguldītājiem, lai viņi pieprasītu savu noguldījumu izmaksu. Nav arī skaidrs, kā varētu pierādīt šādu pieprasīšanu, kas jebkurā laikā izmaksājamo pieprasījuma noguldījumu gadījumā bieži vien notiek, mēģinot izņemt naudu bankas automātā vai veikt pārskaitījumu internetā. Tādējādi tas radītu grūtības arī pašai noguldījumu garantiju sistēmai, ja tai būtu jāpārlicinās, ka noguldītāji ir pieprasījuši savu noguldījumu izmaksu²³. Tas izraisītu arī citas praktiska rakstura problēmas: ja noguldītājs būtu mēģinājis izņemt tikai 500 EUR, vai tad viņam tomēr būtu jāsaņem kompensācija direktīvā paredzēto 100 000 EUR apmērā?

21 Atbilstoši Direktīvas 94/19 7. panta 2. punktam garantiju var neattiecināt tikai uz šīs direktīvas I pielikumā minētajiem noguldījumiem. Ja noguldījums nav garantēts, kredītiestādei par to attiecīgi ir jāinformē noguldītāji (skat. direktīvas 9. panta 1. punktu).

22 Par to liecina tas, ka Direktīvā 2014/49, ar kuru Direktīva 94/19 gan tiek atcelta, tomēr kuras definīcija “nepieejams noguldījums” ir saglabāta, noguldījuma definīcijā nepārprotami ir ietverts termiņnoguldījums. Turklāt tajā ir paredzēts, ka noguldījumu garantiju sistēma atmaksā noguldījuma uzkrātos procentus, kas radušies, bet vēl nav kredīti nepieejamības konstatēšanas dienā; skat. Direktīvas 2014/19 2. panta 1. punkta 3) un 8) apakšpunktu, kā arī 7. panta 7. punktu (iepriekš 6. zemsvītras piezīme).

23 It īpaši ņemot vērā, ka kompensācija ir jāizmaksā ātri: 20 darba dienu laikā saskaņā ar Direktīvas 94/19 10. panta 1. punktu un pat 7 dienu laikā saskaņā ar Direktīvas 2014/19 8. panta 1. punktu.

72. Visbeidzot pieprasīšanas pienākums nav saderīgs arī ar to, ka Direktīvas 94/19 deklarētais mērķis ir tieši novērst tā dēvēto “banku paniku” un tādējādi noguldītāju noguldījumu masveida izņemšanu no grūtībās nonākušas vai arī stabilas kredītiestādes. Tas, ka, lai varētu saņemt kompensāciju no noguldījumu garantiju fonda, būtu jāsaņem, lai noguldītāji vispirms vērstos savā bankā, būtu pretrunā šim mērķim.

73. Vienīgais pieprasījums, kas ir paredzēts Direktīvā 94/19, ir kompensācijas pieprasījums, kuru iesniedz pašai noguldījumu garantiju sistēmai²⁴. Pat šis pieprasīšanas pienākums vairs nav paredzēts Direktīvā 2014/19, jo pienākums rīkoties nevar pamatot noguldītāju uzticību tūlītējai atmaksāšanai²⁵.

74. No tā izriet, ka Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka noguldījumu nepieejamības konstatēšana nevar būt atkarīga no nosacījuma, ka noguldītājam ir jāpieprasa kredītiestādei atmaksāt noguldījumu.

d) Starpsecinājums

75. Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka noguldījumu nepieejamība ir jākonstatē piecu darba dienu laikā pēc tam, kad kompetentā iestāde pirmo reizi ir pārliecinājusies par to, ka kredītiestāde nav izmaksājusi noguldījumus, kas ir izmaksājami neatkarīgi no lēmuma par kredītiestādes maksātnespēju un tās licences atsaukšanas. Arī īpaši uzraudzības pasākumi nedrīkst izraisīt noguldījumu nepieejamības konstatēšanas atlikšanu. Turklāt šī konstatēšana ir jāveic tā, lai noguldījumu garantiju sistēma varētu neapšaubāmi noteikt, ka ir sācies noguldītāju kompensācijas izmaksas termiņš atbilstoši Direktīvas 94/19 10. panta 1. punktam. Visbeidzot nepieejamības konstatēšana nedrīkst būt atkarīga no tā, ka noguldītājiem ir jāpieprasa kredītiestādei atmaksāt noguldījumu.

2. Septītais un astotais prejudiciālais jautājums

76. Uzdotot abus pēdējos prejudiciālos jautājumus, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka termiņa, kas tajā paredzēts noguldījumu nepieejamības konstatēšanai, neievērošana izraisa dalībvalsts atbildību Savienības tiesību pārkāpuma dēļ. It īpaši iesniedzējtiesa jautā, vai tas ir “pietiekami būtisks pārkāpums” un vai šajā saistībā valsti var saukt pie atbildības tikai par zaudējumiem, kas nodarīti ar nodomu.

77. *BNB* iebilst, ka spriedumā *Paul*²⁶ jau ir nospriests, ka papildus paredzētajai kompensācijai indivīds attiecīgo dalībvalsti nevar saukt pie atbildības, pamatojoties uz Direktīvu 94/19²⁷.

a) Atšķirība no sprieduma “Paul”

78. Šis iebildums nav pārliecinošs turpmāk minēto apsvērumu dēļ. Lietā *Paul* attiecīgā dalībvalsts bija novēloti transponējusi Direktīvu 94/19. No savas bankas bankrota cietušie noguldītāji *nesaņēma* kompensāciju no noguldījumu garantiju sistēmas. Rezultātā dalībvalstij būtiska Kopienas tiesību pārkāpuma dēļ *valsts tiesa* piesprieda kompensēt noguldītājiem garantēto summu Direktīvas 94/19 7. panta 1. punktā minētajā apmērā.

24 Skat. Direktīvas 94/19 9. panta 1. punkta otro daļu, kā arī 10. panta 3. punktu.

25 Skat. Direktīvas 2014/49 8. panta 6. punktu: “Lai darītu pieejamu atmaksājamo summu, nav vajadzīgs NGS adresēts pieprasījums.”

26 Spriedums, 2004. gada 12. oktobris, *Paul* u.c. (C-222/02, EU:C:2004:606).

27 Skat. jau iepriekš šo secinājumu 35. un 36. punktu.

79. Tomēr noguldītāju finansiālie zaudējumi bija lielāki par direktīvā garantēto summu. Tādēļ Tiesa izskatīja jautājumu, vai Direktīvā 94/19 noguldītājam *līdztekus* tiesībām uz garantētās summas kompensāciju saskaņā ar 7. panta 1. punktu ir piešķirtas arī tiesības uz to, lai kompetentā iestāde veiktu konkrētus uzraudzības pasākumus saskaņā ar 3. panta 2.–5. punktu (piemēram, atsauktu licenci). Šajā saistībā radās jautājums, vai papildus garantētajai summai būtu jākompensē arī zaudējumi, kuri nebūtu radušies, ja tiktu veikts šāds uzraudzības pasākums.

80. Tā lietā *Paul* cietušie noguldītāji uzskatīja, ka banku uzraudzības iestāde ir līdzatbildīga par to, ka viņu noguldījumi vispār tika zaudēti. Tomēr Tiesa noliedza noguldītāju tiesības uz to, lai kompetentās iestādes veiktu uzraudzības pasākumus viņu interesēs, un noraidīja tiesības uz kompensāciju par zaudējumiem, kurus radīja nepietiekama uzraudzība.

81. Līdz ar to lietā *Paul* Tiesā tieši nebija runa “par to, vai Direktīvas 94/19 7. panta nepareiza transpozīcija vai nepareiza piemērošana”²⁸, proti, kompensācijas mehānisma nepareiza darbība, varēja radīt tiesības prasīt valsts atbildību. Drīzāk runa bija par tiesībām prasīt valsts atbildību, pamatojoties uz neveiktiem konkrētiem uzraudzības pasākumiem, kuri paredzēti Direktīvas 94/19 3. pantā.

82. Turpretim šajā lietā runa ir par jautājumu, vai nepareizi transponēts un piemērots kompensācijas mehānisms var radīt tiesības prasīt valsts atbildību. *N. Kantarev* prasa uzraudzības iestāžu atbildību nevis par savu zaudēto noguldījumu, bet gan par Direktīvā 94/19 paredzētās kompensācijas kārtības neievērošanu.

83. Direktīvas 94/19 preambulas 24. apsvērumā dalībvalstu atbildība ir izslēgta tikai tad, ja tās ir nodrošinājušas sistēmas, kas garantē kompensāciju un aizsardzību noguldītājiem *atbilstīgi šajā direktīvā paredzētajiem nosacījumiem*. Tomēr *N. Kantarev* uzskata, ka garantētā summa viņam tika izmaksāta nevis saskaņā ar direktīvas 1. panta 3. punkta prasībām, bet gan novēloti.

84. Tomēr, kā jau paskaidrots, Direktīvas 94/19 mērķis tieši ir ātra kompensācija. Tātad principā – nedz spriedumā *Paul*, nedz Direktīvas 94/19 preambulas 24. apsvērumā – nav izslēgta valsts atbildība, ja ir nepareizi transponēts vai nepareizi piemērots minētās direktīvas 1. panta 3. punkta i) apakšpunkts, no kura ir atkarīga kompensācija saskaņā ar šīs direktīvas 10. panta 1. punktu.

85. Tomēr tiesības rodas tikai tad, ja ir izpildīti valsts atbildības iestāšanās nosacījumi.

b) Valsts atbildības iestāšanās nosacījumi

86. Atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai indivīdam ir tiesības uz zaudējumu atlīdzību valsts izdarītu Savienības tiesību pārkāpumu dēļ, ja ir izpildīti trīs nosacījumi: ja pārkāptās Savienības tiesību normas mērķis ir piešķirt tiesības cietušajām personām, ja šīs tiesību normas pārkāpums ir pietiekami būtisks un ja ir tieša cēloņsakarība starp šo pārkāpumu un indivīdam nodarīto kaitējumu²⁹. Principā valsts tiesām ir jākonstatē, vai ir izpildīti minētie nosacījumi un vai valsts ir atbildīga par zaudējumu atlīdzību³⁰. Tādējādi šajā lietā pamatlietas dalībnieki strīdas par to, vai ir izpildīti trīs kumulatīvie nosacījumi, lai iestātos valsts atbildība par Savienības tiesību pārkāpumu.

28 Ģenerāladvokātes K. Štiksas-Haklas [C. Stix-Hackl] secinājumi lietā *Paul* u.c. (C-222/02, EU:C:2003:637, 87. punkts).

29 Spriedumi, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* (C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 51. punkts), 2009. gada 24. marts, *Danske Slagterier* (C-445/06, EU:C:2009:178, 20. punkts), 2010. gada 26. janvāris, *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (C-118/08, EU:C:2010:39, 30. punkts), un 2010. gada 25. novembris, *Fuß* (C-429/09, EU:C:2010:717, 47. punkts).

30 Skat. spriedumus, 2010. gada 25. novembris, *Fuß* (C-429/09, EU:C:2010:717, 62. punkts), un 2015. gada 9. septembris, *Ferreira da Silva e Brito* u.c. (C-160/14, EU:C:2015:565, 50. punkts).

87. Vispirms ir jāsecina, ka šie trīs nosacījumi ir pietiekami, lai pamatotu indivīda tiesības uz kompensāciju³¹. Tādējādi Savienības tiesībās tiek pieļauts, ka saskaņā ar valsts tiesībām ar mazāk stingriem noteikumiem dalībvalsts ir atbildīga par Savienības tiesību pārkāpumu. Tomēr netiek atļauts valsts tiesībās izvirzīt papildu nosacījumus šai atbildībai³². Tiesa ir nospriedusi, ka saskaņā ar valsts tiesībām zaudējumu atlīdzība nevar būt atkarīga no tā, ka valsts iestādes vaina (nodoms vai nolaidība) ir plašāka par pietiekami būtiska Savienības tiesību pārkāpuma jēdzienu, kaut arī tā ietver konkrētus objektīvus un subjektīvus faktorus, kuri saskaņā ar valsts tiesību sistēmu var būt saistīti ar vainas jēdzienu³³.

88. Tālāk vispirms ir jāsecina, kā pareizi uzsver Komisija, ka tiesību normas tieša iedarbība nav valsts atbildības iestāšanās nosacījums³⁴.

89. Attiecībā uz valsts atbildību drīzāk ir jāpārbauda, vai tiesību normā, kuras pārkāpums tiek apgalvots, tiek piešķirtas tiesības indivīdiem.

90. Šajā lietā Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunktā indivīdam netiek piešķirtas tiesības uz to, lai kompetentā iestāde automātiski konstatētu viņa noguldījumu nepieejamību, ja tie faktiski ir nepieejami konkrētu laikposmu³⁵. Drīzāk, kā izklāstīts iepriekš, attiecībā uz šo konstatēšanu kompetentajai iestādei ir zināma rīcības brīvība, jo runa galvenokārt ir par prognozējošu lēmumu³⁶.

91. Tomēr 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunktā ir paredzēts, ka tad, ja, pēc kompetentās iestādes ieskatiem, kredītiestāde ar tās finansiāliem apstākļiem saistītu iemeslu dēļ pagaidām nespēj atmaksāt noguldījumu un pašlaik tai nav izredžu to izdarīt vēlāk, šai iestādei tas ir *jākonstatē* piecu darba dienu laikā pēc tam, kad tā pirmoreiz ir pārliecinājusies, ka kredītiestāde nav izmaksājusi noguldījumu.

92. Tas nozīmē, ka, lai gan šajā tiesību normā indivīdam netiek piešķirtas tiesības uz viņa noguldījumu nepieejamības konstatēšanu, tomēr ir noteiktas tiesības uz to, lai iestāde, ja tā konstatē nepieejamību, to izdarītu piecu darba dienu laikā.

93. Attiecībā uz termiņu šī tiesību norma ir skaidra un precīza³⁷.

94. Ņemot vērā uzraudzības pasākumus, kurus šajā lietā veica *BNB*, var pieņemt, ka šī iestāde uzskatīja, ka kredītiestāde ar tās finansiāliem apstākļiem saistītu iemeslu dēļ pagaidām nespēj atmaksāt noguldījumus. Tajā pašā dienā, kad tā uzzināja no *KTB* par šīs bankas maksājumu apturēšanu, maksātnespējas riska dēļ *BNB* noteica *KTB* īpašu uzraudzību. Tas, ka toreiz arī nebija izredžu atmaksāt noguldījumus vēlāk, tika konstatēts pat *BNB* lēmumā pārtraukt visu *KTB* saistību izpildi.

95. Lai gan *BNB* uzskatīja, ka *KTB* draudēja maksātnespēja, un ar savu lēmumu *BNB* uz ilgāku laiku aizkavēja attiecīgā noguldījuma atmaksāšanu, tā nekonstatēja attiecīgos faktus piecu dienu termiņā saskaņā ar Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunktu, kā rezultātā būtu uzsākta attiecīgo noguldītāju kompensācijas izmaksa saskaņā ar direktīvas 7. panta 1. punktu un 10. panta 1. punktu. Tas ir pietiekami būtisks direktīvas 1. panta 3. punkta i) apakšpunkta prasību pārkāpums.

31 Skat. spriedumu, 2010. gada 25. novembris, *Fuß* (C-429/09, EU:C:2010:717, 65. punkts un tajā minētā judikatūra).

32 Skat. spriedumu, 2010. gada 25. novembris, *Fuß* (C-429/09, EU:C:2010:717, 66. punkts un tajā minētā judikatūra).

33 Skat. spriedumus, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* (C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 78.–80. punkts), 2000. gada 4. jūlijs, *Haim* (C-424/97, EU:C:2000:357, 39. punkts), un 2010. gada 25. novembris, *Fuß* (C-429/09, EU:C:2010:717, 67. punkts).

34 Skat. spriedumu, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* (C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 21. un 22. punkts).

35 Šajā gadījumā direktīva atšķiras no Komisijas sākotnējā priekšlikuma Padomes direktīvai par noguldījumu garantiju sistēmām, kurā netika prasīts, lai administratīva iestāde konstatētu maksājumu apturēšanu; saskaņā ar direktīvas projektu drīzāk bija pietiekami, ka "maksājumi faktiski ir apturēti vairāk nekā desmit dienas pēc kārtas" (COM(92) 188, galīgā redakcija, 29. lpp.).

36 Skat. iepriekš šo secinājumu 46. punktu.

37 Pārkāptā noteikuma skaidrības un precizitātes pakāpe ir aspekti, kuri ir jāņem vērā, attiecīgā gadījumā izvērtējot, vai ir noticis pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums, skat. spriedumu, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* (C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 55. un 56. punkts).

96. Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai pastāv tieša cēloņsakarība starp šo pārkāpumu un apgalvotajiem zaudējumiem.

97. No tā izriet, ka šīs lietas apstākļos Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkta nepareiza piemērošana ir pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums, lai izraisītu attiecīgās dalībvalsts atbildību. Šo faktu nemaina apstākļi, ko iesniedzējtiesa papildus ir minējusi savā astotajā jautājumā.

3. Pirmais un otrais prejudiciālais jautājums

98. Visbeidzot, uzdodot abus pirmos prejudiciālos jautājumus, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Savienības tiesības nepieļauj to, ka Bulgārijā var piemērot divas dažādas procedūras ar atšķirīgiem nosacījumiem, lai pret valsti celtu prasības par zaudējumu atlīdzību Savienības tiesību pārkāpuma dēļ.

99. Bulgārijā, no vienas puses, piemērojot Likumu par saistībām un līgumiem, kurā ir paredzētas vispārējas tiesības uz zaudējumu atlīdzību, esot jāņem vērā Civilprocesa kodekss. No otras puses, piemērojot Likumu par valsts un pašvaldību atbildību par zaudējumiem, kurā ir noteikta valsts un pašvaldību atbildība par zaudējumiem, kurus ir radījuši prettiesiski tiesību akti un to struktūru un darbinieku prettiesiska darbība vai bezdarbība, pildot savus pienākumus, varot būt jāņem vērā Administratīvā procesa kodekss³⁸.

100. Saskaņā ar iesniedzējtiesas paskaidrojumiem abām procedūrām ir šādas atšķirības: administratīvajam procesam ir tāda priekšrocība, ka atbildība nav atkarīga no vainas, tiesvedības nodevas ir mazākas un jurisdikciju nosaka arī pēc cietušās personas domicila. Tomēr šī procedūra esot piemērojama tikai tad, ja zaudējumus ir radījuši atcelti prettiesiski tiesību akti un administrācijas prettiesiska darbība vai bezdarbība. Turklāt esot strīdīgi, vai šādu procedūru var vērst pret *BNB*, jo, lai gan tā ir valsts iestāde, tomēr tā nav administratīva iestāde.

101. Atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai dalībvalstu tiesību sistēmās ir jānosaka kompetentās tiesas un prasību celšanas procedūra, garantējot indivīdu tiesību, kas izriet no Savienības tiesībām, pilnīgu aizsardzību³⁹. Tas nozīmē, ka, lai gan dalībvalstīm ir jānovērš valsts nodarīta kaitējuma sekas saskaņā ar valsts noteikumiem par atbildību, tomēr kompetento tiesu un procedūras, lai varētu izmantot tiesības prasīt Savienības tiesībās paredzēto valsts atbildību, noteikšana principā ietilpst dalībvalstu procesuālajā autonomijā.

102. Tātad Savienības tiesībās nav jānosaka, kāda procedūra – ja ir iespējamas vairākas – ir jāpiemēro. Tomēr, izvēloties atbilstīgu procedūru, ir jāievēro Savienības tiesībās ietvertie principi.

103. Piemēram, Savienības tiesības nepieļauj, ka valsts tiesībās tiek izvirzīti stingrāki nosacījumi, lai iestātos Savienības tiesībās paredzētā valsts atbildība, nekā Tiesas judikatūrā izstrādātie nosacījumi. Tomēr no vainas atkarīga atbildība, kā šajā lietā saskaņā ar Civilprocesa kodeksu tiek prasīts Likumā par saistībām un līgumiem, pārsniedz trīs paredzētos nosacījumus, lai iestātos valsts atbildība saskaņā ar Savienības tiesībām (tiesību norma, kurā indivīdiem tiek piešķirtas tiesības, pietiekami būtisks pārkāpums un tieša cēloņsakarība starp šo pārkāpumu un nodarīto kaitējumu)^{40 41}.

38 Skat. apsvērumus par valsts tiesībām šo secinājumu 14.–17. punktā.

39 Skat. spriedumus, 1991. gada 19. novembris, *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428, 42. punkts un tajā minētā judikatūra), 2003. gada 30. septembris, *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513, 50. punkts), un 2017. gada 14. septembris, *Petrea* (C-184/16, EU:C:2017:684, 58. punkts).

40 Skat. iepriekš šo secinājumu 86. punktu.

41 Skat. šo secinājumu 87. punktu.

104. Savienības tiesībās ir arī paredzēts, ka pienākums atlīdzināt zaudējumus ir jāievēro visos gadījumos, kad dalībvalsts pārkāpj Savienības tiesības. Tas tā ir neatkarīgi no tā, kāda valsts iestāde ir izdarījusi pārkāpumu un kurai iestādei saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesībām principā ir jāatlīdzina šie zaudējumi⁴².

105. No tā izriet, ka, raugoties no Savienības tiesību viedokļa, pienākums atlīdzināt zaudējumus principā ir jāuzņemas dalībvalstīm kopumā, nevis attiecīgajai valsts iestādei, kura ir atbildīga par Savienības tiesību pārkāpumu. Piemēram, valsts tiesībās gan var paredzēt, ka pie atbildības tiek saukta valsts iestāde, kura ir atbildīga par nodarīto kaitējumu, un tas attiecīgā gadījumā nozīmē konkrētas procedūras uzsākšanu. Tomēr tas nedrīkst vājināt indivīda tiesību aizsardzību.

106. Šajā lietā valsts tiesībās attiecībā uz valsts atbildību, nevis uz *BNB* atbildību ir paredzēta Likuma par valsts un pašvaldību atbildību par zaudējumiem piemērošana saskaņā ar Administratīvā procesa kodeksu. Tā kā *BNB* neapšaubāmi ir valsts iestāde Savienības tiesību izpratnē, valsts tiesai ir jāpārbauda, vai atbildības noteikumi, kas attiecas uz *BNB*, salīdzinājumā ar valsts atbildības noteikumiem, kas attiecas uz citām valsts iestādēm, vājina indivīda pozīciju tik lielā mērā, ka tas negatīvi ietekmē tiesības prasīt Savienības tiesībās paredzēto valsts atbildību.

107. Turklāt procesuālās autonomijas ietvaros dalībvalstij ir jāievēro līdzvērtības un efektivitātes principi: dalībvalstīs zaudējumu atlīdzības tiesiskajā regulējumā noteiktie materiālie un formālie nosacījumi prasībām par Savienības tiesību pārkāpumiem nedrīkst būt mazāk labvēlīgi nekā līdzīgām prasībām, kas attiecas tikai uz valsts tiesībām (līdzvērtības princips), un tie nedrīkst padarīt atlīdzības saņemšanu praktiski neiespējamu vai pārmērīgi sarežģītu (efektivitātes princips)⁴³.

108. Runājot par līdzvērtības principu, šajā lietā ir jāsecina, ka nevienā no iesniedzējtiesas minētajām tiesību normām atbilstoši to formulējumam netiek nošķirts atkarībā no tā, vai valsts tiek saukta pie atbildības par Savienības tiesību pārkāpumu vai par valsts tiesību pārkāpumu. No lūguma sniegt prejudiciālu lēmumu arī neizriet, ka ar Savienības tiesībām saistītās situācijās tiek piemērota mazāk labvēlīga attieksme nekā situācijās, kas saistītas ar valsts tiesībām⁴⁴.

109. Turpretim šajā lietā jau tas vien, ka ir neskaidrības par procedūru, kas ir piemērojama, ceļot prasības par valsts atbildību Savienības tiesību pārkāpuma dēļ, ir efektivitātes principa pārkāpums. Tas tādēļ, ka šīs neskaidrības pārmērīgi apgrūtina indivīda vērsanos tiesā kompensācijas saņemšanai, sākot no tiesas identifikācijas – administratīvā tiesa vai civillietu tiesa –, kurā viņam ir jāceļ prasība.

110. Turklāt ir šaubas, vai efektivitātes princips pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā šajā lietā Bulgārijas Administratīvā procesa kodekss, saskaņā ar kuru ir jāatceļ Savienības tiesību pārkāpuma pamatā esošais prettiesiskais tiesību akts vai ir jākonstatē pārkāpumu izraisījušās darbības vai bezdarbības prettiesiskums.

111. Šajā ziņā Tiesa jau ir precizējusi, ka valsts tiesa var pārbaudīt, vai cietusī persona ir pierādījusi pienācīgu rūpību, lai novērstu kaitējumu vai ierobežotu tā apjomu, un vai tostarp tā ir savlaicīgi izmantojusi visus tās rīcībā esošos tiesiskās aizsardzības līdzekļus⁴⁵.

42 Skat. spriedumus, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* (C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 32. punkts), un 2010. gada 25. novembris, *Fuß* (C-429/09, EU:C:2010:717, 46. punkts un tajā minētā judikatūra).

43 Skat. spriedumus, 1991. gada 19. novembris, *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428, 43. punkts), 2003. gada 30. septembris, *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513, 58. punkts), 2010. gada 26. janvāris, *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (C-118/08, EU:C:2010:39, 31. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 2015. gada 9. septembris, *Ferreira da Silva e Brito* u.c. (C-160/14, EU:C:2015:565, 50. punkts).

44 Skat. par līdzīgu situāciju spriedumu, 2017. gada 15. marts, *Aquino* (C-3/16, EU:C:2017:209, 50. un 51. punkts).

45 Spriedums, 2010. gada 25. novembris, *Fuß* (C-429/09, EU:C:2010:717, 75. punkts); skat. arī spriedumus, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* (C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 84. punkts), 2007. gada 13. marts, *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* (C-524/04, EU:C:2007:161, 124. punkts), kā arī 2009. gada 24. marts, *Danske Slagterier* (C-445/06, EU:C:2009:178, 60. punkts).

112. Tomēr pretēji efektivitātes principam būtu prasīt, lai cietušās personas sistemātiski izmantotu visus tām pieejamos tiesiskās aizsardzības līdzekļus⁴⁶. Iesniedzējtiesai, ņemot vērā visus pamatlietas apstākļus, ir jāpārbauda, vai *N. Kantarev* bija iespēja pirms prasības zaudējumu atlīdzības saņemšanai celt citas prasības par *BNB* aktu atcelšanu vai tās darbības vai bezdarbības prettiesiskuma konstatēšanu⁴⁷.

113. Visbeidzot ir strīdīgi, vai efektivitātes principam ir pretrunā tas, ka tiesības prasīt Savienības tiesībās paredzēto valsts atbildību saskaņā ar Bulgārijas tiesībām ir atkarīgas no – arī proporcionālas – iepriekšējas tiesāšanās izdevumu nodevas veidā samaksas. Tas, ka valsts tiesībās ir paredzēta – arī proporcionāla – iepriekšēju tiesāšanās izdevumu samaksa, daudzās dalībvalstīs ir ierasta prakse, kas pati par sevi nav pretrunā efektivitātes principam. Tomēr kompetentajai tiesai ir jāpārbauda, vai attiecīgā gadījumā tā nav nepārvarams šķērslis, lai piekļūtu tiesai⁴⁸, un vai šajā lietā pastāv iespēja saņemt atbrīvojumu no šīs samaksas.

114. Tādējādi, ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ir jāsecina, ka Savienības tiesībās nav aizliegts, ka Bulgārijā atkarībā no iesaistītās valsts iestādes var piemērot divas dažādas procedūras, lai varētu izmantot tiesības prasīt valsts atbildību Savienības tiesību pārkāpumu dēļ, ja indivīds var skaidri saprast, kura procedūra konkrētajā gadījumā viņam ir jāizmanto, un šī procedūra ļauj efektīvi īstenot tiesības prasīt Savienības tiesībās paredzēto valsts atbildību. Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai procedūra, lai pret *BNB* celtu prasību par valsts atbildību, ir atbilstīga šiem nosacījumiem.

V. Secinājumi

115. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es iesaku Tiesai uz *Administrativen sad Varna* (Varnas Administratīvā tiesa, Bulgārija) lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbildēt šādi:

- 1) Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka noguldījumu nepieejamība ir jākonstatē piecu darba dienu laikā pēc tam, kad kompetentā iestāde pirmo reizi ir pārliecinājusies par to, ka kredītiestāde nav izmaksājusi noguldījumus, kas ir izmaksājami, neatkarīgi no lēmuma par kredītiestādes maksātnespēju un tās licences atsaukšanas. Arī īpaši uzraudzības pasākumi nedrīkst izraisīt noguldījumu nepieejamības konstatēšanas atlikšanu. Turklāt šī konstatēšana ir jāveic tā, lai noguldījumu garantiju sistēma varētu neapšaubāmi noteikt, ka ir sācies noguldītāju kompensācijas izmaksas termiņš atbilstoši Direktīvas 94/19 10. panta 1. punktam. Visbeidzot nepieejamības konstatēšana nedrīkst būt atkarīga no tā, ka noguldītājiem ir jāpieprasa kredītiestādei atmaksāt noguldījumu.
- 2) Šīs lietas apstākļos Direktīvas 94/19 1. panta 3. punkta i) apakšpunkta nepareiza piemērošana ir pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums, lai izraisītu attiecīgās dalībvalsts atbildību.
- 3) Savienības tiesībās nav aizliegts, ka Bulgārijā atkarībā no iesaistītās valsts iestādes var piemērot divas dažādas procedūras, lai varētu izmantot tiesības prasīt valsts atbildību Savienības tiesību pārkāpumu dēļ, ja indivīds var skaidri noteikt, kura procedūra konkrētajā gadījumā viņam ir jāizmanto, un šī procedūra ļauj efektīvi īstenot tiesības celt prasību par Savienības tiesībās paredzēto valsts atbildību. Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai piemērojamā procedūra, lai pret *BNB* varētu celt prasību par valsts atbildību, ir atbilstīga šiem nosacījumiem.

46 Spriedumi, 2010. gada 25. novembris, *Fuß* (C-429/09, EU:C:2010:717, 77. punkts), un 2009. gada 24. marts, *Danske Slagterier* (C-445/06, EU:C:2009:178, 62. punkts).

47 Spriedums, 2009. gada 24. marts, *Danske Slagterier* (C-445/06, EU:C:2009:178, 64. punkts).

48 Spriedums, 2010. gada 22. decembris, *DEB* (C-279/09, EU:C:2010:811, 61. punkts).